

ПИТЕЙНО ВОДОСНАБДЯВАНЕ – ЕФЕКТИВНОСТ И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

В заключителния документ на българските екологични неправителствени организации след Националната им годишна среща, която се проведе в края на 2000 г. е записано: *“Смятаме, че страната не е имала и няма политика за управление на водите”*. Основание за това заключение бе факта, че до момента в България е извършено огромно хидротехническо строителство с основен приоритет енергетиката. В страната има много селища без изградена водоснабдителна мрежа и много други, които са на сезонен или целогодишен режим на водоползване. Нанесени са големи вреди на природата. Средните загуби на вода в градските водопроводни мрежи са 50-70%, а в някои градове достигат до 90%.

Управление на водите, в някои случаи е в противоречие с реалните интереси на населението. Югозападна България е най-богата на водоизточници, а в почти всички общини на региона има селища, които са сезонно или целогодишно с режим на питейната вода. Управлението на водите до момента не изпълнява главно екологичните изисквания и не удовлетворява социалните нужди на населението. Участието на местното население в процеса на вземане на решения е игнорирано. В някои случаи това предизвиква конфликт между хората живеещи в различни райони – строителството на деривация Джерман - Скавица. Този обект, който бе построен в законо-нарушение, е един от многото примери за безсмислено похарчени държавни средства, които нанесе сериозни вреди на околната среда.

Дълги години населението на община Перник живееше в условия на недостиг на питейна вода. Това се е приемало като нормално от хората вероятно поради липсата на достатъчно данни за да се направи анализ на причините за недостига. От направената справка за 1998 г. се вижда, че населението на община Перник е 106 хил., а на община Благоевград 81 хил. Същата година в Благоевградска община е нямало режим на питейната вода и са ползвани около 8 мил.куб.м питейна вода, а Пернишка община е ползвала около 50 мил.куб.м., и е имало изключително тежък режим на питейното водоснабдяване. През есента на 2001 год., експерти на Регионално движение “Екоюгозапад” предоставиха тези данни на управителя на област Перник. Два месеца след това и до днес, режим на питейната вода в град Перник няма.

Пример за недобра политика за управление на водите, са инвестициите за изграждането на нови водоснабдителни обекти за питейни води при положение, че загубите на вода във водоснабдителната мрежа достигат до 90% и промишлените предприятия, почти навсякъде в страната ползват питейни води, чието потребление в някои градове достига до 1/2 от водопотреблението. Причините за такива решения обикновено са политически. Управляващите целят да спечелят доверието на избирателите, като демонстрират “загриженост” за хората, но много често това се прави и заради икономически интереси.

Изграждането на нови водоснабдителни обекти за населени места, където загубите в мрежата са повече от 10-15% е в ущърб на населението, защото:

1. Навсякъде в страната водопроводната мрежа е остаряла и се очаква загубите да нарастват. Новото строителство няма да реши съществуващия проблем с недостига на вода.
2. В много населени места една част от тръбите са азбестоциментови. Те са опасни за здравето на хората и съществува реален здравен риск за тях.
3. Строителството на водоснабдителни обекти, особено във високите части на планините, причинява невъзвратими вреди на околната среда.
4. Довеждането на нови количества вода повишава значително цената на водата, без да се решава проблема с недостига на вода, защото:

- на входа и изхода на населеното място се увеличава количеството на водата, която се пречиства. Жителите на селищата ще плащат това пречистване, а до 90% от водата няма да се ползва;
- населението трябва да плаща стойността на новото строителство, което е по-скъпо от подмяната на тръбната мрежа, която те рано или късно следва да платят;
- загубите на вода ще растат, а в цената на водата за населението се калкулират всички загуби. Известно е, че досега Закона за водите търпи няколко промени в тази си част, защото ВиК дружествата не са изпълнили условието да сведат загубите до 25%.

Налице е противоречие между интересите на ВиК дружествата и потребителите. ВиК дружествата не са заинтересовани от намаляване на загубите във водопроводната мрежа, защото в цената на водата се калкулират всички загуби и стойността на ремонтните работи по отстраняване на аварията.

Сериозни недостатъци има в процеса на проектиране на водоснабдителните обекти. Определянето на проектанския хонорар, като процент от строителната стойност на обекта, не е стимул за проектантите да търсят икономични проектни решения. Напротив, те са заинтересовани да предлагат възможно най-скъпите решения, за да печелят по-големи хонорари. Оценката на въздействие върху околната среда не е пречка за одобряването на такива проекти. Най-голямата слабост в този етап на проектиране, когато трябва да се вземе решение дали да се изгражда даден обект, е липсата на алтернативни проекти за да се избере най-икономически изгодния и екологосъобразен проект. При вземане на решенията, обикновено се търсят финансови изгоди, а не икономически предимства. Не се вземат предвид предимствата, които произтичат от опазване на човешкото здраве и околната среда. Необходимо е използването на икономически похвати, които реално да оценяват ефекта за околната среда. За улесняване работата на проектантите и постигане на по-добри резултати, при поставянето на техническата задача, следва добре да бъдат определени:

- очакваните проблеми за хората и околната среда – приоритетно използване на водите, опазване на биоразнообразието и дивата природа, опазване подпочвените води като количество и качество, почвена ерозия, устойчиво използване на ресурса и др.;
- препоръки, как да се избегнат евентуалните такива проблеми;
- критерии за оценка на проектните решения по въпросите отнасящи се за околната среда и методите, по които да се извършва оценката.

Последните няколко години в страната се говори за интегрирано управление на водите, но направените практически стъпки за това досега са недостатъчни. Отговорните министерства разработват самостоятелно програмите си и няма законодателство, което да дава рамката за такова управление. Наложително е да се извърши:

- усъвършенстване на законодателството;
- усъвършенстване на процеса на възлагане и одобрение на проектните решения, удовлетворяващи комплексно нуждите на обществеността и извършени в условия на интегрирано управление на водите;
- да има по голяма прозрачност при разработването на стратегиите и годишните програми на министерствата, и да се гарантира обществено участие при изготвянето им;
- въвеждане на механизми, с които ВиК дружествата да стимулират икономично потребление на водите и да са заинтересовани от намаляване на загубите.